

Предраг Смиљковић

НАШИ

Београд, 2011.
ДЕРЕТА

ЈЕСЕН

ИЛИ КАКО БИ НАШИ ПИСАЛИ О НАШИМА
И ЛАЛЕТОВ УСПЕХ С НАГОВЕШТАЈЕМ
ПРОБЛЕМА

„Ево, идем, идем – побогу, зашто не звоните, зашто куцате, идем!...” – зачуо се женски глас с друге стране врата.

Алексије Никић није знао куда да погледа, где је те-гобније: доле или горе.

Доле је подест између великих и малих врата салонских станова с једне и друге стране четвртог спрата, прекривен мозаиком плочица облика мачјег језика, међу којима су преовлађивале беле; црне су му личиле на пишкоте – кекс чије је паковање пре рата виђао у бољим колонијалним радњама, али их никада није окусио. Погледао је у дедине ципеле на својим стопалима – због „продужених” ногавица нису се виделе беле вунене чарапе...

А горе... Горе, на вратима, појавиће се она...

„Изволите?!” – обратила се Борјанка Несторовић, скинувши ланац и отворивши допола велика улазна врата свог стана у Космајској улици.

„Госп..., другарице Борјанка, ја сам Алексије Никић, студент прве године права. Одлуком Обласног комитета одређено је да станујем код тебе... вас.. тебе! За време сту-

дија, хоћу да кажем! Ево, погледај!” – током претходних дана испланираним и увежбаваним покретима он раскопча сва три дугмета дединог сакоа, из унутрашњег џепа извуче папир пресавијен на четврт, отвори га и пружи.

Борјанка прво баци болећив поглед на младића, а затим, оклевајући, на лист папира, који узме механички и погледа текст, не читајући.

„Када је тако, Алекса, уђите!”

Он се лако пови, одиже леву ногу ослањајући се десном руком о спољни оквир улазних врата и завуче прст између пете и ципеле: вунене чарапе сада ће морати да се виде.

„Нема потребе да се изувате, нема ни кише, само кошава!” – рече му она, полуокренута, и закорачи у предсобље.

„Мислио сам...”

„Оставите изување, нећете морати да се изувате ни убудуће, не, не – дођите да се договоримо!”

Алексије, газећи по теписима брижљиво као само још једном у животу – када је, по тканом ћилиму, прилазио дедином одру да га пољуби у чело и десну руку, оде у кухињу.

„Алекса, где сте?!”

„Па, овде, ушао сам!”

„Не у кујну, молим вас, тамо долазе људи када... тамо су долазили људи који су доносили потрештине! Дођите у салон!”

Алексије Никић се преледи.

Н А Ш И

* * *

„Зашто си рашчупана, Ана?!” – простењао је Василије Стајић, будећи се из бунила.

„Дува кошава!”

„Дува кошава, али, зашто си рашчупана, Ана?! Је л’ опет?!”

„Јесте, али није важно!”

„Важно је, Ана!”

„Није важно, Васо – донела сам каиш сланине и шерпицу швапског... масног сира, сад ћу скувати качамак...”

„Швапског!!”

„Добро – швапског сира, скуваћу качамак, а ако претекне, оставићу за проју! Треба ли ти сада нешто, јеси ли жедан – превијање је у четири поподне, као што је рекао доктор! Имаш ли ваздуха?!”

„Ти, ти си ми потребна – али ти не треба да будеш овде!”

„Ђути, Василије, тамо сам где треба!”

Ана Бауман изу ципеле и назу папуче, те отвори кухињска врата. Није знала да ли су јој сузе у очима због ветра у Панчеву, олује у души или због Василија Стајића.

* * *

„Ви, Алекса...”

„Алексије!”

„... Алексије, као да сте знали где је кухиња! Немам кафу нити цигуру, последња кап ракије испијена је на Софронијевом помену... помену мом мужу, могу да вам понудим само чај од камилице без шећера. Алексије?!?”

Он је зурио у порцуланску фигуруину младог писца или песника у барокној одори, како за сточићем пише оно шта пише.

„»Млади књижевник« – статуету сам донела кад смо се Софроније и ја венчали, 1933. Стајала је и у нашој... мојој девојачкој кући на почасном месту, бака ју је пренела из Петрограда. Алексије, хоћете ли чај?!?”

* * *

„Фолксе, Ана, доћи!” – простењао је Василије Стајић.

„Ево, дошла сам, Србендо!” – појави се Ана Бауман у вратима.

„Да идеш ти у материну фолксдојчерску, са све твојим Швабама, чујеш?!?”

„Чујем, Василије, али ништа ти не вреди! Хоћеш косу?!?”

Ана Бауман извуче укосницу са темена и густа, тешка коса боје зрелог жита просу јој се по раменима и леђима.

„Извини, али морала би да се чешљаш и скупљаш косу ионако, пошто су хтеле да те растргну оне мученице! Оне што су те рашчупале на пијаци! С правом... С њиховим правом!”

„Морала бих!”

„Добро – спасао сам ти оца и браћу од тешког физичког рада...”

„... и стрељања, бар у првоме тренутку...”

„... и послао их у фатерланд. Дојчланд, Дојчланд, ибералес! Не дугујеш ми ништа, зашто остаде овде, поред мене?! Договарала си се с њима, оне ноћи, пред паковање и пентрање у камионе!?!?!”

„Договарала сам се!”

„Они су ти казали да останеш и идеш...”

„... Они су ми казали и да останем и да идем!”

„И ти си хтела да останеш, пошто си видела да ми рана није како треба, ’ебем ли те педантну Немицу!”

„Доћи ће и то на ред. У четири сата те превијам, а сад идем да кувам качамак, убацићу ти ситне сланине, пржене, и сира!”

„Швапског!”

„Швапског!”

„Ана, отвори пенџер, морам да узмем свеж ваздух!”

Бауманова приђе кибиц-фенстеру куће Стајића у Душановој улици у Панчеву и одшкрину прозор. Василије виде како јој се коса залелуја на кошави и утону у сан.

* * *

„Е, Малена, одували смо их све!... Је л’ спаваш?!”

„Сад више не спавам! Звала сам те на мобилни, Лале!”

„Ма, знам, видео сам јутрос у комбију, славили смо до поласка за Београд! Нисам ти одговорио – нисам имао кредита, капираш?!”

„Капирам! Стави ми воду за нескафу и дођи да ми причаш!”

„О.К., само морам прво да шампи! Е – оћу се ушорам још од оног Параћина, капираш!... Што дува напољу!!”

* * *

„Одакле сте, Алексије?!” – отпоче разговор Борјанка, удовица Софронија Несторовића, предратног и ратног београдског индустријалца – „Знате да ми делујете некако познато!”

„Знаш ти, госпођо, врло добро, одакле сам и ко сам, ако ниси заборавила, јер ти није било важно!” – помисли Никић у себи, па погледавши у правцу својих ногавица како би се уверио да испод њих не вире чарапе које је плела стрина Савка – мајка му је потпуно изгубила вид прве године рата а друге је умрла, одговори – „Од Горњег Милановца, не знам да ли сте чули... да ли си чула за Теочин, село Теочин?!”

„Јесам, како не бих чула, одатле су нам сељаци..., мештани – хоћу да кажем, доносили кромпир и линцуру, онај дивни ароматични корен. Софроније, мој муж, тврдио је да су то шумадијски тартуфи, а ја сам се противила говорећи му да је то само један миришљави ризом... корен! Шта ви кажете?!”

„Линцура је линцура!” – одговори Алексије, прећу-
тавши одговор на други део њеног питања. Погледа у
правцу троседа и закључи да су јој доња половина пот-
коленица и стопала исти као што су били, чак и да носи
исте папуче с везеним жутим и плавим ружама, као и
1940. године пред Ускрс; да ли су и оне чарапе исте, да
ли су и оне чарапе исте?!...

„Добро, Алекса, зашто су вас послали код мене – ваљ-
да смем да питам?!”

„Смеш, другарице Борјанка, наравно да смеш – у но-
вом друштву сме све да се пита! Твој муж Софроније по-
магао је Покрет тајно! И Покрет му то није заборавио!
Помагао је и оне супротне!”

„Зато што је морао!”

„Па, јесте – изгледа да је стварно морао, да би сачу-
вао главу на раменима. Али Партија мисли да је био на
њеној страни! Зато ти нису одузели овај стан и нису ти
уселили никога...Станаре, пролетере!”

„Јесу све три фабрике... одузели!”

„Шта би ти с фабрикама!?”

„И зато што је морао да даје нешто и другој војсци...”

„Јес!... Јесте – и зато што је давао и другима, послали
су мене, да не угасне луч пролетерске борбе под твојим
кровом!”

„Алекса... Алексије, охладиће вам се чај!”

Он десном руком ухвати дршку шоље и принесе је
устима; виде да је погрешно, јер лева рука није прихва-

тила тацну и пратила шољу на њеном путу. Пошто срк-
ну незаслађени чај од камилице, баци још један поглед
на фигурину барокног писца за радним сточићем.

* * *

„Хајде, буђење, болесник мора да једе!” – отворила
је Ана Бауман врата спаваће собе Стајићевих у Душано-
вој улици у Панчеву – „Качамак са сланином и швап-
ским сиром се пуши!”

Василије, окренут зиду, поче да се премешта на леђа
као какав залеђени, окамањени кип.

„Ана, свирај на клавиру!” – рече необично јасно, го-
тово звонко.

„Шта то причаш, Васо!”

„Ана, свирај на клавиру, молим те!”

„И за то ће доћи време!”

„За клавир је већ дошло!”

„Не могу ни због света, шта би тек онда мислили, не
могу ни због себе!”

„За свет не брини, свет ће увек нешто мислити! Сви-
рај због себе, баш због себе, и мени свирај, нисам рекви-
рирао клавир из ваше куће да бих могао да га показу-
јем у својој! Због тебе сам рекао да ми га донесу!”

„Шта да свирам?!” – упита га седајући на округлу сто-
лицу и, пошто подиже поклопац над тастатуром, прине-
шаке лицу.

„Нешто декадентно!”

Она одиже руке, али је Василије прекиде пре него што додирну дирке:

„Ана, извини, молим те, опрости, распусти опет ко-су!”

У том часу поред прозора собе прође група омладинаца на радну акцију ојачавања насипа на Тамишу, певајући из свег гласа »Падај сило и неправдо«.

„Још није време за клавир, Василије!” – рече, дижући се са столице – „И качамак се скоро охладио!”

И можда није требало оно да кажеш!”

Ана погледа у фигурину девојке у барокној одежди, како свира на чембалу. Њу је носила, скривала у ташни, испод гужве марамница и намерно раскупусаног нотеса.

И сместила ју је на полицу, испред Василијевих уџбеника са Правног факултета. Да чува Анино срце, свима пред оком. За сада – Васи и њој пред носом.

* * *

„Е – прваци смо на Гитариијади у Зајечару – прваци смо у држави – капираш, Малена?! Знаш, оно – ЛАВА је збрисала све, потопила, капираш – ЛАВА је прекрила свет... Мајку Србију, мислим!”

„Капирам, Лале, а »Дилери« су други?!”

„»Дилери« су трећи, а »Погребно предузеће« је друго!”

„Ко?!”

„Клинци су из Пирота, е – откровење су, капираш, Малена! Басиста им је Љупче »Цунами«, дете разбија, а имају по шеснес-седамнес година, ћале могу да им будем са мојих дваес две...”

„... својих...”

„... своје дваес две. Е – била је фора, кад смо свирали »Dad is not dead«, Вихору се поломила палица – оно, знаш, остала му чачкалица у руци, ал му га је дао доле, по бас-бубњу и чинелама, испало је одлично! Гера је на бас-гитари био прецизан ко да свира Шопенов блуз за три руке, није зезнуо онај прелаз на »Justice in the air«, капираш?! Шта има овде?!”

„Прешла сам на шесту Бахову »Голдбершку варијацију«!”

„Супер!”

„Па, није, није супер, споро је, не знам да ли ћу стићи да спремим све до концерта, како треба! Ти свираш своје ствари, онако како су ти пале на памет, како их ти чујеш; ја морам да одсвирам туђе мисли на свој начин, а да то буде и моје, да то будем и ја, али и онај ко је »себе бележио у ноте«.”

„Ма, капирам! Е, са’ ћу да кунтам, после пет зваће ме нека кева из Продукције, да се договоримо о састанку за снимање CD-а! Заборавио сам како се зове – нешто као Ружица, Милица, Драгица! Е – купио сам бурек, теби празан, мени с јабукама и јогурт, сто посто се оладио, јешћу после, а ти подгреј теби!”

„Себи!”

„Ти, еби га, подгреј себи, а ја ћу после, кад се пробудим. Немој мој да стављаш у фрижидер да се скори, стави у рерну ил на терасу, неће да се поквари!”

„Лале!”

„Е, кажи, Малена!”

„Звала ме је твоја мама, синоћ око пола једанаест!”

„У, јеботе, морам да им се јавим да сам стиго! Шта је тела Драгиња?!”

„Јуче вам се јављао неки Весковић, старо кумство! Али, страшно је чудно што се јављао и нама! И нама се јављао Весковић, исти тај или неки други!”

„Појма немам о чему причаш – капираш!? Размотримо кад се пробудим. Ух, што ти добро мирише овај »Ариел«! Јави се мојима, кажи да сам се сручио у постељу меку, и то!...”

Звона Цркве Светог Василија Острошког у Новом Београду огласише десет сати.

„Е – овај још пише, а ова још свира!” – рече Лале и поче да тоне у сан.

„Јесте, он пише, а она свира!” – потврди Малена и покри га карираним ћебетом преко левог рамена.

* * *

„Алексије, ако желите негде другде, али – девојачка соба је распремљена. Ержика је покупила своје ствари